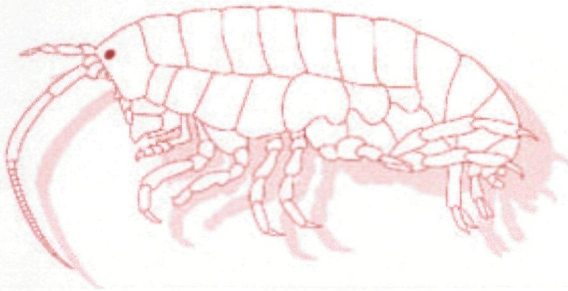

ISSN 0773-3542

De Strandvlo

Verantwoordelijke uitgever: Frans Kerckhof, Muscartstraat 14, 8400 Oostende

VLIZ vzw
Wandelaarkaai 7

B-8400 Oostende
België

1

Tijdschrift
van De Strandwerkgroep België

Jaargang 34
2014

Periodiek van **De Strandwerkgroep, vereniging voor mariene biologie**

Voorzitter

Jean-Paul Vanderperren
e-mail : vdpjp@yucom.be

Hoogstraat 137, 1980 Zemst

☎ 015/34.07.81 (thuis)
0472/94.14.48 (gsm)

Secretaris

Tom Ameye

Spaanse Lindebaan 175, 1850
Grimbergen

☎ 0475/69.06.27
(gsm)

e-mail : tom.ameye@skynet.be

Penningmeester & ledenadministratie

Floris Verhaeghe
e-mail : plattekaas@hotmail.com

Torhoutstraat 124, 8610 Kortemark

☎ 0479/89.01.09

Redactieraad - De Strandvlo

Ingrid Jonckheere

St.-Idesbaldusstraat 20 bus 402, 8670
Koksijde

☎ 058/52.19.46 (thuis)
050/81.37.68 (ouders)
0475/25.52.82 (gsm)

e-mail : ingrid.jonckheere@west-vlaanderen.be

Guido Rappé

Kapelstraat 3, 9910 Ursel

☎ 09/374.39.68

e-mail : guido.rappe@gmail.com

Public Relations

Bram Conings

Schipstraat 16, Nieuwpoort

☎ 0473 83 48 83

e-mail : bramconings@gmail.com

Bestuurslid

Francis Kerckhof

Muscarstraat 14, 8400 Oostende

☎ 0473/95.30.59

e-mail : francis.kerckhof@mumm.ac.be

Website: www.strandwerkgroep.be - **Vragen ?** info@strandwerkgroep.be

Strandvondsten: waarnemingen@strandwerkgroep.be

Webcontact: Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ)

Abonnementenprijs 2014

Belgische leden: **12 Euro**. Te storten op **rek. 000-1493424-12**, op naam van "De Strandwerkgroep" p/a Floris Verhaeghe (zie hoger).

Buitenlandse leden: **13 Euro**. Te storten op Bank van De Post, **BIC BPOTBEB1**, **IBAN BE19000149342412** op naam van "De Strandwerkgroep" p/a Floris Verhaeghe (zie hoger).

Foto cover: Koksijde einde strandhoofd (foto: Ingrid Jonckheere)

INHOUD

Jaargang 34 nr. 3

Inhoud, bestuursmededelingen, laagwatertabel, excursiekalender SWG 2014,	69
Excursieprogramma Slak-In-Du 2014, Excursieprogramma Nederlandse SWG,	
Koen Verschoore Manuele strandreiniging : een testcase	73
Floris Verhaeghe Gruisverslag meerdaagse 2010 Camaret (Presqu'île de Crozon)	77
Koen Verschoore Vondst van een levende Zandworm (<i>Echiurus echiurus</i> Pallas 1767) in De Panne	87
Ingrid Jonckheere Waarnemingen op de stranden van de Westkust na de noordwesterstorm van 09 juli 2014	90
Francis Kerckhof De noordwesterstorm van 9 juli 2014 elders langs de Belgische Kust	95
Marie-Thérèse Vanhaelen Bijzondere strandvondsten en waarnemingen tijdens de herfst van 2012 te Koksijde – Deel III	99
Marie-Thérèse Vanhaelen Enkele strandwaarnemingen in het najaar van 2013 te Koksijde	102

WOORD VOORAF

De zomer, meestal een wat mindere periode voor de strandjutter, was dit jaar verrassend interessant. De zomerstorm van begin juli zorgde voor heel wat aanspoelsel op het strand en meteen ook voor enkele artikels in deze Strandvlo.

Manuele versus machinale strandreiniging, dit is al een hele tijd een discussiepunt tussen natuurverenigen en de besturen van onze kustgemeenten. Koen Verschoore stak zijn handen uit de mouwen en ging gewapend met de nodige vuilniszakken op stap. Zijn bevindingen lees je in de nummer.

Hou jullie mailbox de komende weken in de gaten. Binnenkort ontvangen jullie een bericht met meer info in verband met de meerdaagse 2015. We gaan van 19 tot 25 maart 2015 naar de roze granietskust in Bretagne.

Voor de excursie op 30 november aanstaande is inschrijven noodzakelijk, zie excursiekalender pagina 71.

Veel leesplezier.

Bestuursmededelingen

Lidgeld - NB onderaan op naametiket van De Strandvlo

Staat er op het naametiket NB dan wil dit zeggen dat het lidgeld nog niet betaald is. Wanneer na uitgave van het tweede nummer van een jaargang het lidgeld nog steeds niet betaald is dan sturen we geen tijdschrift meer op.

Het lidgeld bedraagt voor de **Belgische leden 12 Euro**; voor de **Nederlandse leden** bedraagt het lidgeld **13 Euro**.

Het lidgeld kan betaald worden op de Bank van De Post, **BIC** BPOTBEB1, **IBAN** BE19000149342412. Voor de nieuwe leden, hartelijk welkom.

(lj)

Laagwatertabel Oostende -, oktober, november, december 2014 (weekends)

oktober

Za 04/10	04:00-16:38
Zo 05/10	05:09-17:48
Za 11/10	10:06-22:31
Zo 12/10	10:48-23:13
Za 18/10	03:58-16:37
Zo 19/10	05:09-17:45
Za 25/10	09:07-21:28
Zo 26/10	08:45-21:06

december

Za 06/12	07:12-19:32
Zo 07/12	07:54-20:13
Za 13/12	12:00
Zo 14/12	00:09-12:58
Za 20/12	06:01-18:21
Zo 21/12	06:47-19:05
Za 27/12	11:22-23:43
Zo 28/12	12:17

november

Za 01/11	01:26-14:05
Zo 02/11	02:36-15:13
Za 08/11	08:06-20:28
Zo 09/11	08:48-21:09
Za 15/11	01:08-13:48
Zo 16/11	02:11-14:47
Za 22/11	07:07-19:27
Zo 23/11	07:47-20:06
Za 29/11	12:36
Zo 30/11	01:04-13:41

LW te :

Boulogne	43 min. vroeger
Calais	19 min. vroeger
Duinkerke	9 min. vroeger
Nieuwpoort	2 min. vroeger
Zeebrugge	8 min. later
Vlissingen	30 min. later

Excursiekalender SWG – 2014

- **Zaterdag 11 oktober: Dagexcursie - Nieuwpoort.**
Voormiddag: kruien met Bram Conings en Omer Rappé
 Laagtij* om 10 uur 10 – coëf. 0,00.
Namiddag: krekens en binnenwater nabij de Ganzepoot.
Afspraak: 9 uur aan het Hendrikaplein, oostelijk einde van de dijk, bij het Westerstaketsel.

- **Zondag 30 november: Strandwandeling Oostduinkerke met daarna bezoek aan NAVIGO – Nationaal Visserijmuseum Oostduinkerke** onder leiding van Guido Rappé.
Afspraak: 12 uur 30. Kruising Kinderlaan en Zeedijk te Oostduinkerke.
 Laagtij* om 13 uur 39 – coëf. 0,43.
 Of voor degene die enkel museum wensen te bezoeken om **15 uur** – Pastoor Schmitzstraat 5, 8670 Oostduinkerke.

OPGELET!

Om deel te nemen aan het geleid bezoek aan het museum is inschrijven noodzakelijk. Het maximaal aantal personen per gids is twintig.

Het zou dus kunnen dat we een extra gids moeten voorzien. De onkosten voor de gids worden gedeeld door het aantal deelnemers.

De toegangsprijs voor groepen bedraagt 3€ per persoon, inwoners van Koksijde mogen gratis binnen, evenals kinderen onder de zes jaar. Toegangsprijs en gidskosten worden ter plaatse afgerekend.

Inschrijven kan tot 30 oktober, per mail aan ingrid.jonckheere@west-vlaanderen.be met vermelding van het aantal personen.

- **Zaterdag 27 december: Eindejaarsexcursie De Panne.**
Afspraak: 10 uur aan het einde van de Dynastielaan. Daarna samenkomst en mogelijkheid om picknick op te eten in Bezoekerscentrum De Nachtegaal, Olmendreef 2, De Panne.
 Laagtij* om 11 uur 22 – coëf. 0,01.

*Laagtij Oostende

MEERDAGSE EXCURSIE 2015 NAAR DE CÔTE DU GRANIT ROSE

Volgend jaar zijn de getijden nog iets beter dan in 2014. Reden genoeg om naar de interessantste plaatsjes van Bretagne terug te keren. We plannen een verblijf in de omgeving van Trébeurden.

Noteer alvast de periode van 19 tot 25 maart 2015 in jullie agenda's,

Verdere informatie volgt in de Strandvlo en via onze website.

Excursiekalender Slak-In-Du 2014

Contactpersoon: Franky Bauwens. (franky_bauwens@hotmail.com)

- **Zondag 28 september 2014** om **09 uur** verkennen we de in de voormiddag de Oostzijde van de Staatsbossen (Westzijde Wenduine) en in de namiddag de Westzijde van de Staatsbossen (Westzijde De Haan). De vergunning hiervoor is al geregeld.
Afspraak: parking aan de Noordzijde van het kruispunt Leopold II laan/ Driftweg/ Ringlaan/ Koninklijke Baan van Wenduine (= Westzijde = dicht bij de molen).
- **Zaterdag 22 november** om 14 uur determinatienamiddag in 'Het klein bestek', Pastoriestraat 41, 8200 Sint-Andries.
Meer info bij Franky Bauwens (franky_bauwens@hotmail.com).

Excursieprogramma Nederlandse SWG - 2014

* Vooraf aanmelden bij Mick Otten (06-28964475 of mjotten@kabelfoon.nl).

- **Zaterdag 25 oktober:** SWG-excursie naar **Yerseke**. Vorig jaar waren er tientallen zonneroosjes te zien en honderden prachtige blauwgrijze bostelwormen. Waarschijnlijk zitten die er nog steeds en misschien komen we weer wat nieuwe exoten tegen? Aanvang excursie: 9 uur. *
- **Zaterdag 29 november:** SWG-excursie naar **Burghsluis**. Stenen kerens, het strandje afstruinen en de begroeide pontons bekijken. Hier is altijd wel wat te zien. In 2012 vonden we er toch maar mooi een voor Nederland nieuwe soort zeenaaktslak. Aanvang excursie: 12 uur. *
- **Zaterdag 27 december:** SWG-excursie naar **Westkapelle**. Benieuwd of er zo laat in het jaar veel bijzonders is te vinden. Zo niet, dan ben je er 'even' lekker uit geweest na twee kerstdagen binnen. Aanvang excursie: 9.45 uur. *

Manuele strandreiniging : een testcase

Koen Verschoore

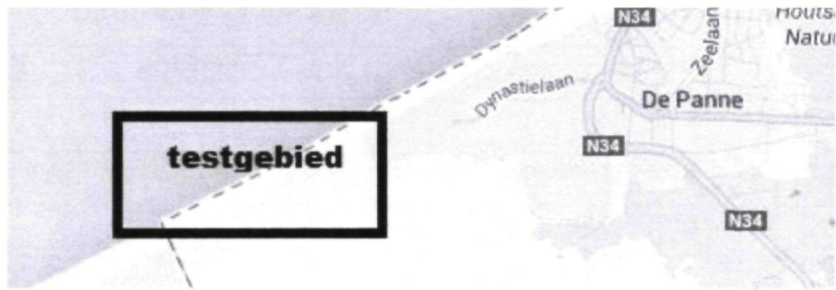
De discussie over hoe het strand best gereinigd wordt is al lang aan de gang. Voor vele gemeentebesturen lijkt het makkelijkst om met de grote middelen, lees strandkuismachines, de stranden schoon te vegen, terwijl natuurliefhebbers opteren voor een meer natuurvriendelijke methode waarbij aanspoelsels van wieren en dieren zo veel mogelijk worden ontzien. Hiervoor willen ze de mechanische reiniging veranderd zien in een manuele strandreiniging. In de loop der jaren zijn verschillende argumenten voor het een of het ander opgeworpen en die zet ik hier even tegenover elkaar.

MECHANISCHE REINIGING	MANUELE REINIGING
Voordelen	Voordelen
Weinig arbeidsintensief	Vermijdt erosie duinvorming
Grote hoeveelheid afval snel opnemen	Zelfs klein afval wordt meegenomen
Snellere verplaatsing, dus minder tijdverlies	Maakt vloedlijn boeiender
	Voorbeeld van duurzaam beheer
	Goedkopere verwerking afval
Nadelen	Nadelen
Duur (1)	Toename aantal manuren werk
Verarming beleving hoogstrand	Ophaling afvalzakken (2)
Erosie van duinvormende zone	Belastend werk voor rug
Geen voorbeeld van duurzaam beheer	

(1) In de kostprijs zit aankoop en onderhoud machinepark, verwerking grote hoeveelheid zand en algen en prijs brandstof

(2) Manuele ophaling betekent dat er onderweg gevulde afvalzakken moeten opgehaald worden wat weer met een machine moet gebeuren.

Er zijn ook dikwijls niet-relevante redenen voor de keuze van mechanische strandreiniging zoals bepaalde tradities die sommige technische diensten in stand houden "omdat ze nu eenmaal al zo lang op die manier werken en de nood aan een andere arbeidstraditie niet inzien". Een grote onbekende in deze discussie is wat het echte alternatief is voor de mechanische strandreiniging. Is manuele strandreiniging beter, goedkoper en ook haalbaar voor een gemeentebestuur? Grote strandruimacties zoals door het Steunpunt Kust georganiseerd of acties als Clean up the Beach brengen heel wat vrijwilligers op de been en resulteren meestal in het ophalen van een grote berg afval. Deze goedbedoelde acties hebben in mijn ogen wel het nadeel dat ze eenmalig zijn én de gemeentebesturen niet overtuigen dat met pure mankracht zo'n afvalberg kan bedwongen worden. Hier houdt men geen rekening met het feit dat een ophaling de dag nadien heel wat minder afval zou opleveren én beduidend minder werkuren zou vragen. Daarom stelde ik in de Milieuraad van De Panne voor om een simulatieoefening te doen van een manuele strandreiniging in de rol van een 'gemeentearbeider'.

Gebruikte methode:

Datum : 6 augustus 2014, een regendag met dit als voordeel dat er quasi niemand op het strand was en dus een nulmeting van een echt proper strand kon worden uitgevoerd.

Materiaal : van de technische dienst van De Panne kreeg ik drie afvalzakken mee en, gezien de keuze voor het strand voor het reservaat De Westhoek stond de verantwoordelijke natuurwachter Johan Lamaire in voor latere ophaling van de afvalzakken.

Traject : ik koos voor het traject Schuilhavenlaan - Franse grens, een afstand van 1.4 km. Zowel de zeereep als de hoogwaterlijn werden afgelopen en zelfs op het natte strand werden opvallende zaken opgehaald. Totale afstand van **2.8 km**. De keuze voor dit stuk strand lag voor de hand : er was geen concurrentie van de strandkuismachine, want die mag daar niet opereren, én er staan nergens vuilnisbakken. Ook de onderbemanning van de diensten van ANB in de zomermaanden maakt dat er heel wat afval langer op het

strand blijft liggen. Daartegenover staat dan ook wel dat dit stuk strand veel minder gefrequent wordt door recreanten. Er is wel een grote passage van wandelaars met honden.

Resultaten :

<u>start</u> : 10.24u	<u>einde</u> (zonder pauze) : 13.54u	= 3.5 uur gewerkt.
zak 1 : +/- 25 kg	zak 2 : +/- 15 kg	zak 3 : +/- 15 kg
Verder werden nog twee toevallig gevonden zakken eveneens gevuld met naar schatting elk 10 kg afval + nog enkele hopen los afval dat te groot was voor de afvalzakken.		
In volume maakten plastic flessen het grootste deel uit, in gewicht waren dat touwen en netten. Slechts 8 glazen flessen waarvan 4 gebroken. In mindere mate waren er ook kant-en-klare maaltijdboxen en blikjes.		
Opvallend : dit keer geen metalen voorwerpen wat dikwijls anders is, gezien de ervaringen met de strandreinigingen in het verleden. Het feit dat dit stuk strand ook toegankelijk is voor honden was wel te zien aan de ontelbare achtergelaten hondenpoepzakjes in de afvalfractie.		

Datum : 7 augustus : de hele dag een stralende dag met veel wandelaars en recreanten op het strand. Bewust geen ophaling gedaan.

Datum : 8 augustus. Opnieuw een grijze dag. Ophaling op hetzelfde traject als 6.08.

Resultaat :

<u>start</u> : 10.08u	<u>einde</u> (Franse grens) : 10.28	= 20 min! voor 1.4 km
Opgehaalde hoeveelheid : +/- 4 kg waarvan plastic flessen (volume) en koorden (gewicht) opnieuw de grootste fractie waren. Het meeste was ook vers aangespoeld.		
In het terugkeren kon ik dan ook nog de achterliggende duinengordel en de sluffers mee reinigen wat opnieuw een 4-tal kg opleverde.		

Persoonlijke ervaring met deze case study :

Ik ontken niet dat het lastig en arbeidsintensief was. Je moet je voor het kleinste stukje afval steeds bukken en ik vrees dat de klassieke opneemsticks waarmee de straatreinigers

werken hier niet steeds kunnen ingezet worden omdat nogal wat materiaal half onder zand steekt. In Tenerife krijgen manuele strandreinigers een soort schepnet mee om zaken op te nemen en het zand er uit te schudden (mond. med. Angeline Vanloo).

Anderzijds is het strand dan ook wel volledig geruimd tot de kleinste flessendoppen toe wat, zoals aangetoond, de arbeidsintensiteit normaal gezien moet doen dalen in de dagen er na. Er kan gestreefd worden naar een manuele reiniging met een kleine ploeg om de x aantal dagen afhankelijk van de lokale vuilvracht. De zakken bevatten dan ook zuiver afval en geen zandfractie wat ook weer meespeelt bij de verwerkingskosten van dit restafval. Misschien kan dit artikel als basis dienen voor een afweging om over te schakelen naar manuele reiniging van het strand en neemt het de koudwatervrees van lokale besturen wat weg om in te gaan tegen lokaal verankerde gewoontes rond strandreiniging.

Ik vraag mij ook af of toeristen niet meer gesensibiliseerd zullen worden door de aanblik van mensen die een inspanning doen om het strand proper te houden dan wel om de sporen te zien van een strandkuismachine die nog voor de toeristen het strand op gaan al weer vertrokken is.

Foto: Ik heb de zak zien zonnen aan de zee... (foto: Koen Verschoore)

Sportlaan 7
8660 De Panne
koen.verschoore@skynet.be

Gruisverslag meerdaagse 2010 Camaret (Presqu'île de Crozon)

Floris Verhaeghe

Zoals steeds op meerdaagse speur ik het strand af naar plekken op het strand of tussen de rotsen waar het fijnere schelpengruis samenspoelt. Een potje gruis kun je immers vlot drogen en bewaren om later op het gemak de vondsten uit te sorteren. Meestal duurt dat dan wel even en geraken deze vondsten niet meer tijdig in het verslag van de meerdaagse.

Op de meerdaagse zélf heb je immers amper tijd om het gruis te drogen, laat staan het te verwerken. Het voordeel van mijn gruisvondsten apart te beschrijven is dat ik ook even kan stilstaan hoe ik te werk ben gegaan en waar ik mijn stalen precies heb genomen. Wie zelf graag een potje leuk gruis verzamelt, maar vaak thuiskomt met vooral veel zand en kapotte schelpen, kan op deze manier ook wat ideeën oppikken om het bij een volgende strandbezoek eens over een andere boeg te gooien.

Uitrusting en staalnamemethode

Hoewel ik het geluk heb met mijn jeugdige ogen de fijnste zaken al op het strand op te merken, ontbreekt het me helaas aan tijd om het gruis snel te verlezzen (laat staan alles te determineren). Eens mijn verbouwingen en gezinsuitbreiding op zijn plooi zullen vallen, zal ik wel weer wat meer tijd hebben hiervoor maar dan zullen de ogen wellicht niet meer mee willen... Een mensenleven zit voor het gruiswerk niet echt goed in mekaar. Als compromis neem ik dan doorgaans maar een vuistje gruis mee. Een vuistje dat op het strand zorgvuldig wordt samengeschaapt op de gruisbankjes die me er boeiend genoeg uitzien.

Op het strand draag ik meestal lieslaarzen of een waadpak. Dat is vooral om op het gemak in ondiep water of nat zand comfortabel op mijn knieën te kunnen zitten zonder dat ik er een nat pak aan overhoud. In eerste instantie zoek ik plekjes waar veel van de algemene soorten (*Bittium reticulatum*, *Rissoa parva*) samengespoelt. Is dat zo, dan val ik op mijn knieën en ga dan al meteen met de neus tegen het zand na of er al dan niet andere, minder algemene soorten tussen gemengd zitten. Is dat het geval, dan haal ik een koffielepeltje boven om een fijn laagje gruis van het zand af te schrapen. De plasticen koffielepeltjes, die je op meerdaagse in Frankrijk stevast in je lunchpakket vindt om de papperige appelmoesjes mee op te lepelen, hebben doorgaans een heel fijne rand en vind ik daarvoor beter geschikt dan de huis-, tuin- en keukenvariant in inox. Ze wegen ook veel minder, je kan ze achter je oor steken en ze blijven drijven.

Soms lacht het gruis je echter toe en vergeet je tijd en ruimte. Dan blijf je maar scheppen, niet langer met het lepeltje maar met de vlakke hand. Voor je het weet heb je een serieuze pot mee naar huis waar je enkele winters zoet mee bent. En zo zijn we nu 4 jaar later...

Desalniettemin is dit artikel een verslag van een *bijna maar niet helemaal* gedetermineerde set gruisstalen. Er zijn immers altijd zo van die lastige schelpjes waarvan je niet goed weet of het juvenieltjes zijn dan wel kleine soorten. Of leukerds van het genus *Brachystomia* of *Odostomia* waarvan het onderscheid tussen de soorten soms in minieme details ligt. Die gaan dan even samen in een potje en verdwijnen voor onbepaalde tijd uit beeld. Soms moet je het immers even laten rusten als een determinatie niet wil vloten en dan gaat het enkele maanden later soms vanzelf.

Bij het nakijken van nog wat van die potjes voor dit artikel determineerde ik bijvoorbeeld weeral vlot een aantal soorten waar ik me de voorbije winter op scheel keek. Sommige potjes staan daar evenwel nog steeds... Ik vind het niettemin stilaan wel welletjes want sinds 2010 zijn er alweer enkele meerdaagses gepasseerd en het jeukt om me ook eens door dat materiaal te wroeten. Tijd om af te ronden dus.

De locaties

Om de vondsten en relatieve abundanties van de gevonden soorten wat in hun context te plaatsen, is het handig te weten op welke manier ik de verschillende excursieplaatsen heb bemonsterd. Hieronder een bondig overzichtje.

Anse de Pen Hir – Very'arch Plage - Camaret-sur-mer – 28/03/2010

Op dit strand vond ik niet zo meteen heel veel interessant gruis en werd slechts weinig materiaal meegenomen. Er werden vooral individuele schelpen geraapt en een klein beetje wieren gespoeld.

Plage de Morgat – Pointe des Grottes – Morgat – 29/03/2010

Hoewel het een mooi zandstrand is, vond ik geen deftig gruis. Deze locatie komt hier dan ook verder niet meer aan bod.

Anse de Dinan – Plage de Goulien – Le Goulien – 30/03/2010

In deze baai ben ik enkel de zuidelijke kant gaan verkennen. Tussen de rotsen was heel wat grof gruis te vinden dat door de golven in de rotsspleten werd opgehoopt. Daarnaast verzamelde ik ook heel wat fijn gruis op het strand zelf, vooral langs de kleine strandstroompjes. Alles samen, een flinke pot vol (> 1 liter gruis).

Anse de Caon – Telgruc sur Mer - Le Caon – 31/03/2010

Hier verkende ik enkel de noordelijke kant van de baai. Eveneens werden wat fijne gruisbankjes op het strand bemonsterd. Doordat hier de rotsen in parallelle rijen, loodrecht op de inkomende golven gesitueerd waren, lag er in de tussenliggende spleten heel wat grof gruis opgehoopt. Ook hier vulde mijn grote pot vrij snel. Het moet bij deze

ook wel gezegd dat grof gruis sneller verleest en grotere hoeveelheden niet noodzakelijk meer werk betekenen.

Camaret-sur-mer – Plage de Trez-Rouz – 01/04/2010

Op deze locatie viel het wat tegen voor rechtgeaarde gruisadepten en werd weinig verzameld. Er waren niet zoveel zandstrandjes op deze stenige locatie en op de weinige zandige stukken lag er vaak een dik pak wieren. Toch kwamen enkele leuke dingen naar boven.

Camaret-sur-mer – Plage du Corréjou – Pointe du Grand Gouin – 02/04/2010

Hier vond ik interessante plekjes met gruis in een zone met grove stroomribbels. Doch die kwamen bij laag water al niet meer droog zodat heel voorzichtig met het koffielepeltje wat materiaal moest worden opgediept. Aangezien dit niet de meest ideale methode is, werd niet zoveel materiaal meegenomen.

Belangrijk te vermelden is dat de goeie plekken met gruis misschien niet overal gevonden werden of niet overal boven water kwamen. Het is dus niet omdat ik niets vond dat er daarom ook niets te vinden was. Tegelijk kun je op dezelfde plaatsen teruggaan en weinig goed gruis vinden, terwijl het er wel ergens net om het hoekje ligt. Gruis verzamelen is altijd een beetje geluk hebben... maar ook een beetje een kunst.

Micromollusken als indicatoren voor andere biodiversiteit

De meesten onder ons zullen onderhand wel weten dat mariene slakken niet allemaal afvaleters en algenvreters zijn die zich tussen het zeewier ophouden. Heel wat soorten houden er een aparte levenswijze op na, niet in het minst wat betreft voedselkeuze. Aan de hand van het soortenspectrum in het gruis krijg je op deze manier een breder beeld van de biodiversiteit onder water. Heel vaak een deel van de biodiversiteit die je bij de excursie zélf helemaal niet te zien krijgt. Persoonlijk vind ik dat één van de leukste zaken van gruis, vooral bij de hele kleine soorten, omdat je op die manier ook andere soortengroepen leert kennen en wat opsteekt over de relaties tussen die soorten. De volgende keer dat je op het strand gaat, zie je plots veel meer.

Vitreolina philippii leeft bijvoorbeeld op stekelhuidigen, *Odostomia unidentata* slurpt van kokerwormen, *Nucella lapillus* snoept van mossels maar eet evengoed zeepokken. *Lunatia alderi* boort gaatjes in in het zand levende tweekleppigen, *Cerithiopsis tubercularis* heeft een voorkeur voor sponzen en *Trivia monacha* doet het met zakpijpen. Uiteraard zijn er ook tal van soorten die het bij het cliché-dieet van algen en detritus houden maar dan nog valt er vaak wel wat interessants te leren over het biotoop waar ze voorkomen: rotspoelen, rotsen, grindbed, zand, slijkbodem, slikke en schorre...

Dergelijke info is leuk, maar moet je eigenlijk ook in het achterhoofd opslaan en toepassen als je de volgende keer op het strand rondstruint en wat vastpakt. Zo herinner ik me dat we tijdens de excursie in de Anse de Pen Hir enkele levende zee-oren (*Haliotis*

tuberculata) meenamen naar het labo en dat daar een soort kleine slakjes op zaten. Ik ben toen vergeten die apart te houden en ik vraag me nog altijd af welke soort dat zou kunnen geweest zijn.

De natuurhistorische relevantie van onderstaande lijst moet je mijns inziens dan ook helemaal niet zien als een soortenlijstje an sich. Enerzijds heb ik al bij al helemaal niet zoveel materiaal meegenomen. Wie tijd en goesting heeft om de bezochte locaties meerdere malen te bemonsteren en een paar emmers gruis te onderzoeken, zal wellicht nog veel meer fraais ontdekken. Het is eerst en vooral een indicatie dat het presqu'île de Crozon erg soortenrijk is, en dat wellicht op meer vlakken dan enkel de molluskenfauna.

De soorten

In de lijst die volgt heb ik heel bewust niet de nomenclatuur gebruikt zoals je die tegenwoordig via WoRMS (World Register of Marine Species – www.marinespecies.org) netjes kan raadplegen. Ik heb een poging gedaan maar stelde al snel vast dat vele namen niet of slechts gedeeltelijk voorkomen in de degelijke en gangbare determinatiewerken die ik -en velen binnen de Strandwerkgroep- gebruiken (Tebble, Graham, Thompson, Jones & Baxter, ...). Dat zou het dus voor de lezer knap lastig maken om te gaan uitvlooien welke soort precies bedoeld wordt. In onderstaande lijst hou ik het dus bij de naamgeving zoals die in de geciteerde werken staat zodat iedereen aan de hand van deze literatuur de vermelde soorten tenminste kan terugvinden en er wat over bijleren.

Bij de aanwezigheid van een soort op een locatie wordt een indicatie gegeven van de aantallen. Cijfers spreken voor zich. *E* staat voor *enkele* (10-tal), *T* staat voor *talrijk* (tientallen). Een kleine *k* staat voor *losse klepjes*, *d* voor *doublet*. Een *o* staat voor dier met *operculum* en een *l* staat voor *levend* verzameld.

Voor de eerlijkheid moet ik vermelden dat *Brachystomia albella* en *Rissoa rufilabrum* op WoRMS als synoniem worden gegeven voor respectievelijk *Odostomia unidentata* en *Rissoa lilacina* maar aangezien ze in Graham als afzonderlijke soort staan vermeld en ik bloed, zweet en tranen geïnvesteerd heb om ze uit te sleutelen, zet ik ze er hier voor de sport toch gewoon bij.

Niettemin blijven enkele determinaties steken op het niveau van '*het zou heel goed kunnen maar misschien ook niet... maar wat het dan wel is, geen idee*'. Deze krijgen een vraagtekentje achter de naam.

Foto 1 : *Alvania carinata* (foto: Floris Verhaeghe)

Foto 2: *Caecum imperforatum* (foto: Floris Verhaeghe)

Foto 3: *Eulimella ventricosa* (foto: Floris Verhaeghe)

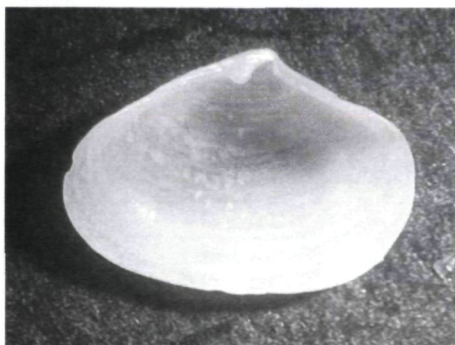

Foto 4: juveniele *Thracia* spec. (foto: Floris Verhaeghe)

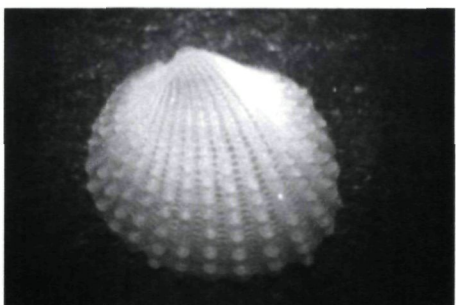

Foto 5: *Parvicardium minimum* (foto: Floris Verhaeghe)

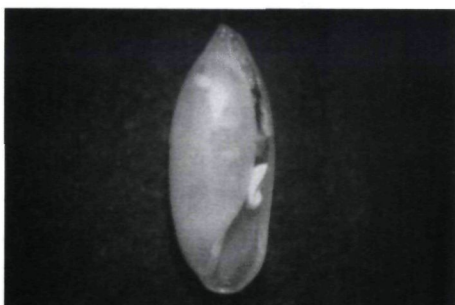

Foto 6: *Rhizorus acuminatus* (foto: Floris Verhaeghe)

Soort	28/03/2010	30/03/2010	31/03/2010	1/04/2010	2/04/2010
	Plage Veryarch - Pointe de Pen Hir - Camaret	Anse de Dinan - Plage de Goulien - Goulien	Anse de Caon - Pen ar Vir - le Caon	Plage de Trez Rouz - Pointe du Pouldu - Trez Rouz	Plage du Corréjou - Pointe du Grand Gouin - Camaret
POLYPLACOPHORA & SCAPHOPODA					
<i>Acanthochitona discrepans</i>		11			
<i>Antalis novemcostata</i>			E		
<i>Dentalium vulgare</i>			E		
PROSOBRANCHIA					
<i>Acmea virginea</i>	E	E	E	1	E
<i>Aclis minor</i>			2		
<i>Alvania cancellata</i>		4	E		
<i>Alvania carinata</i> (foto 1)			1		
<i>Alvania lactea</i>		1	T	4	
<i>Alvania punctura</i>	1	T	E		
<i>Alvania semistriata</i>	E	T	E	E	E
<i>Ammonicera rota</i>		3			2
<i>Assiminea grayana</i>				2	
<i>Auriculinea bidentata</i>			1		
<i>Barleeia unifasciata</i>	E	T	T	T	E
<i>Bittium reticulatum</i>	E	T	T	E	T
<i>Brachystomia albella</i>		1			
<i>Brachystomia eulimoides</i>		5	5		
<i>Brachystomia lukisi</i>		1			
<i>Brachystomia rissoides</i>		2	4		
<i>Buccinium undatum</i>	1 (juv)				
<i>Caecum glabrum</i>		E	6		2
<i>Caecum imperforatum</i> (foto 2)		E	E		
<i>Calliostoma zizyphinum</i>	2	2 (juv)	7 (juv)	1	
<i>Cerithiopsis tubercularis</i>		E	E	3	
<i>Chauvetia brunnea</i>	E	T	E		
<i>Chrysallida indistincta</i>		1			

<i>Chrysallida obtusa</i>		2 (ij)		1	
<i>Chrysallida suturalis</i>				1	
<i>Cingula trifasciata</i>		6	E	E	
<i>Cingulopsis fulgida</i>	E	T	E	T	E
<i>Circulus striatus</i>		2	2	1	
<i>Collisella tessulata</i>		3			
<i>Crepidula fornicata</i>		1			
<i>Cytharella coarctata</i>		2	E		
<i>Cytharella smithi</i>			E		
<i>Diodora graeca</i>	21	1	1		
<i>Ebala nitidissima</i>		1			
<i>Emarginula fissura</i>		1	1		
<i>Epitonium clathratulum</i>		1 (juv)			
<i>Epitonium clathrus</i>			5		
<i>Eulimella laevis</i>		3	2		
<i>Eulimella ventricosa</i> (foto 3)		1	1		
<i>Evalea warreni</i>			1		
<i>Gibbula cineraria</i>		E	E	E 1	
<i>Gibbula pennanti</i>		2			
<i>Gibbula umbilicalis</i>			E	1 (juv) 1	
<i>Gibbula tumida</i>	1				
<i>Helcion pellucidum</i>		E (juv)	E	E	E
<i>Hinia incrassata</i>	E	T	E	1	
<i>Hinia reticulata</i>	E				
<i>Hydrobia ventrosa</i>			1		
<i>Ividella excavata</i>		2	1		
<i>Jujubinus exasperatus</i>		1	E		
<i>Lacuna pallidula</i>	3 (juv)	3	E o	1 (juv)	
<i>Lacuna vincta</i>			2		
<i>Lepeta caeca</i>			1		
<i>Littorina neritoides</i>	E	2	E	E	
<i>Littorina obtusata</i>		1	E		
<i>Littorina saxatilis</i>			E		
<i>Lunatia alderi</i>		2	T		
<i>Mangelia attenuata</i>			E		
<i>Manzonina crassa</i>	1	T	E	E	E

<i>Nucella lapidus</i>		E (juv)	E (juv)	E	
<i>Ocenebra erinacea</i>	E	2 (juv)	3 (juv)	E	
<i>Odostomia conspicua</i>			1		
<i>Odostomia plicata</i>	E	5	4		
<i>Odostomia unidentata</i>		2	1		
<i>Omalogyra atomus</i>		E	2	E	
<i>Onoba aculeus</i>		E	3	1	
<i>Onoba semicostata</i>	E	T	E	E	E
<i>Partulida spiralis</i>	2	T	4	1	2
<i>Patella depressa</i>			E		
<i>Patella aspera</i>	1		E		
<i>Raphitoma linearis</i>		3	E	1	
<i>Raphitoma purpurea</i>	1				
<i>Rissoa guerini</i>	E	T	T	E	
<i>Rissoa lilacina</i>		5	T	E	
<i>Rissoa parva</i>	E	T	T	E	T
<i>Rissoa rufilabrum</i>				E	
<i>Rissoella diaphana</i>	1	2		1	
<i>Rissostomia membranacea</i>		1	6		
<i>Skenea nitens</i>		1			
<i>Skeneopsis planorbis</i>	1	E	2	1	3
<i>Tornus subcarinatus</i>		1	1		
<i>Tricolia pullus</i>	E	T	T	E	E
<i>Triphora adversa</i>		E	T	1	
<i>Trivia arctica</i>	1		1		
<i>Trivia monacha</i>	1		E		
<i>Trophonopsis muricatus</i>			1		
<i>Turbonilla acuta</i>	1		E	1	2
<i>Turbonilla crenata</i>			1		
<i>Turbonilla lactea</i>			1		
<i>Turbonilla pusilla</i>			1		
<i>Turritella communis</i>			5		
<i>Vitreolina philippii</i>		5	7	1	
BIVALVIA					
<i>Anomia ehippium</i>	1 d 1				

<i>Astarte sulcata</i>		E k + d	E k		
<i>Astarte triangularis</i>		3 k			
<i>Chamelea striatula</i>		3 k (juv)	E k		
<i>Chlamys varia</i>		E k (juv)	E k		
<i>Corbula gibba</i>			1 k (juv)		
<i>Divaricella divaricata</i>		E k	T k		E k
<i>Donax variegatus</i>		1 k			
<i>Donax vittatus</i>	1 k		E k		
<i>Donax trunculus</i>				2 k	
<i>Gari fervensis</i>	1 k				
<i>Heteranomia squamula</i>		1 d	E k		
<i>Hiatella arctica</i>	1 d	E k	E k	E d	
<i>Irus irus</i>			2 k		
<i>Kellia suborbiculata</i>			2 k		
<i>Lasaea rubra</i>	1 k	E d + k	E k	E k	
<i>Mactra stultorum</i>	1 d				
<i>Monia patelliformis</i>		1 d			
<i>Monia squama</i>			E k		
<i>Montacuta ferruginosa</i>			3 k		
<i>Muculus costulatus</i>	E d	1 d	3 d	E	
<i>Musculus discors</i>		1 d			
<i>Musculus marmoratus</i>		E d		1 k	
<i>Mysella bidentata</i>	1 k	E k	4 d + 4 k	1 k	
<i>Mytilus edulis</i>		T k	E k		
<i>Neolepton sulcatulum</i>		1 k			
<i>Ostrea edulis</i>			E k		
<i>Parvicardium minimum</i> (foto 5)			1 k		
<i>Parvicardium ovale</i>	1 d	1 k			
<i>Pseudopythina macandrewi</i>			E k	1 k	
<i>Spisula subtruncata</i>	1 k		E k		
<i>Tellina tenuis</i>		1 d			
<i>Thracia spec.</i> (foto 4)		2 k (juv)			
<i>Turtonia minuta</i>		1 k			
<i>Venerupis decussata</i>			1 k		
<i>Venerupis saxatilis</i>			2 k		

<i>Venus fasciata</i>				1 d	
<i>Venus verrucosa</i>			1 k (juv)		
OPISTOBRANCHIA					
<i>Acteon tornatilis</i>		2 (juv)	3 (juv)		
<i>Lamellaria latens</i>				1	
<i>Lamellaria perspicua</i>					1 (juv)
<i>Philine spec.</i>			1		
<i>Retusa obtusa</i>	2	E	2	E	
<i>Retusa truncatula</i>		T	E	2	T
<i>Retusa umbilicata</i>		3			
<i>Rhizorus acuminatus</i> (foto 6)		2			

Dankwoord

Gruis is per definitie gerold materiaal en dat maakt dat sommige kenmerken als spiraallijntjes en ribjes vaak niet zo goed meer te zien zijn als bij verse schelpen. Bij de determinatie is het daarom niet altijd makkelijk om met zekerheid de soort te bepalen. Als je dan nog eens met kleine soorten of juvenieltjes te maken krijgt, wordt het helemaal lastig. Met de jeugd niets dan last, ook in de wereld van de micro-mollusken...

Gelukkig vond ik Ingrid Jonckheere bereid om kritisch een flink aantal determinaties te checken. Ook Francis Kerckhof stond me bij om enkele lastige juveniele tweekleppigen te temmen. Naast de determinatiehulp op zich zorgde de assistentie er ook voor om de moed erin te houden tot het laatste potje. Waarvoor mijn welgemeende dank.

Literatuur

- GRAHAM, A. 1988. Molluscs: Prosobranch and Pyramidellid Gastropods. Synopses of the British Fauna. No. 2 (Sec.Ed.). 662 pp.
- THOMPSON, T.E. 1988. Molluscs: Benthic Opisthobranchs. Synopses of the British Fauna No. 8 (Sec.Ed.). 356 pp.
- JONES, A. M. & BAXTER, J. M. 1987. Molluscs: Caudofoveata, Solenogastres, Polyplacophora and Scaphopoda. Synopses of the British Fauna No. 37. 123 pp.
- TEBBLE, N. 1966. British Bivalve Seashells. Trustees of the British Museum (Natural History). 212 pp.
- AUDIBERT, C. & DELEMARRE, J-L. 2009. Guide des Coquillages de France – Atlantique et Manche. Editions Belin. 223 pp

**Torhoutstraat 124
8610 Kortemark**

Floris.Verhaeghe@Ine.vlaanderen.be

Vondst van een levende Zandworm (*Echiurus echiurus* Pallas 1766) in De Panne

Koen Verschoore

Op vrijdag 11 juli 2014, één dag na een hevige westerstorm met rukwinden tot 100 km/uur, lagen verschillende stroken van het strand bedekt onder een deken van talrijke Amerikaanse zwaardscheden, *Ensis directus* en grote hoeveelheden krabbenschilden met opvallend veel Gewone zwemkrab *Liocarcinus holsatus*, verse Noordzeekrabben *Cancer pagurus* (5 ex.), Gewone zeepappel *Psammechinus miliaris*, Zeeklit *Echinocardium cordatum*, Gewone zeester *Asterias rubens*, Gewone Slangster *Ophiura ophiura*. Er waren ook heel wat dieren die vrij zelden levend aanspoelen als Zeeduizendpoten *Nereis* sp. en Zeepieren *Arenicola* sp. Bij gebrek aan geschikt collectiemateriaal werd niets meegenomen op één merkwaardige vondst na : een 15 cm lang worstvormig organisme, bleekoranje van kleur en ongeveer 3 cm dik. Suggesties als zeekomkommer of ringworm bleken niet te kloppen en dus werd het levende organisme met wat zeewater meegenomen voor verdere studie. Bij gebrek aan accurate literatuur werd een beroep gedaan op Francis Kerckhof, die één van de suggesties, namelijk Zandworm *Echiurus echiurus* (foto 1), na het raadplegen van wat meer gespecialiseerde literatuur kon bevestigen.

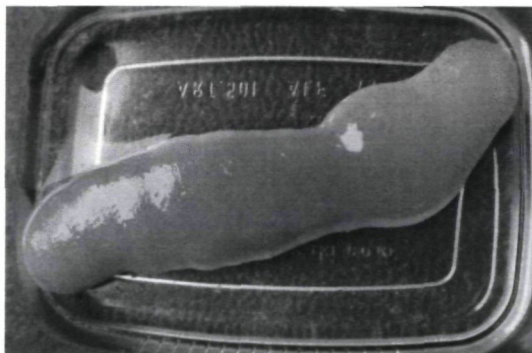

Foto 1 : Habitus van *Echiurus echiurus* (foto: Koen Verschoore)

Zandwormen behoren tot een apart phylum, de *Echiura* met slechts één genus *Echiurus* en een vijftal soorten. *Echiurus echiurus* is de enige Noord-Atlantische soort. Ze vertonen kenmerken van Gelede wormen *Annelida* (onder meer door de trochofore larve) maar ze missen de segmentatie. Ook is er een verwantschap met de stam van de Weekdieren *Mollusca* (Beesley et al, 2000).

Zandwormen zijn rolrond en hebben een lange uitstulpbare proboscis. Ze kunnen tot 20 cm lang worden. Vooraan hebben ze ook twee ventraal gelegen goudkleurige borstels (setae) (foto 2) die met spieren kunnen worden bewogen. Achteraan zijn er twee rijen borstelhaartjes (Campbell, 1977). De geslachten zijn gescheiden maar er is geen geslachtsdimorfisme. De dieren leven ingegraven in een fijnkorrelige zand- en slijkodem, rijk aan organische stoffen. Bij het foerageren eindigt de uitgestulpte proboscis in een spatelvorm, die de detritus in een goot naar de mond leidt via trilharen in de wand (Nyholm & Borno, 1969).

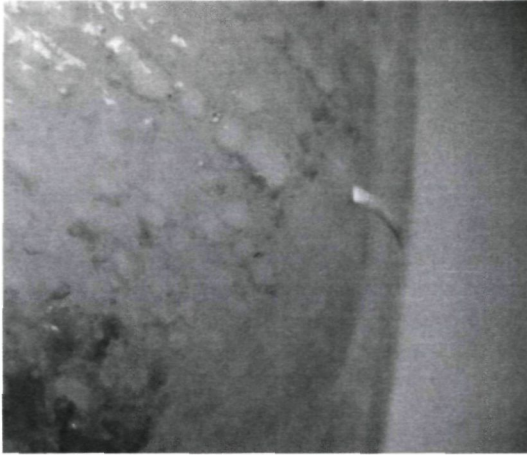

Foto 2 : Goudkleurige seta (foto: Koen Verschoore)

Zandwormen worden op het noordelijk halfrond aangetroffen, zowel in het Atlantische als het Pacifische deel. De grootste populaties komen voor rond Denemarken. De zuidelijke Noordzee vormt de zuidgrens. Van de Atlantische kust van Frankrijk is maar één vondst bekend. Er is een melding van een Zuid-Afrikaanse vondst (Biseswar, 1997). De ingegraven levenswijze en het voorkomen in wat dieper water maakt dat de dieren uiterst zelden aanspoelen. Eén bron maakt ook melding van het voorkomen in bij laagtij droogvallend strand op ongeveer 30 cm diepte (Hartwich, 1986). Het zou mij niet verwonderen mocht het ontbreken van harde delen, de zeer zachte textuur en de diep ingegraven levenswijze van deze dieren maken dat ze bij afsterven of als prooi te snel ontbinden om intact aan te spoelen of snel opgegeten worden.

Dankwoord

Dank aan Mia Cambré, Rik Verdonck, Hilde Nottebaere en Francis Kerckhof voor vondst en hulp bij determinatie.

Summary

Due to heavy stormy weather on 10 July an *Echiurus echiurus*, member of the Spoon Worms (Echiuridae) was found alive on the beach of De Panne, Belgium. Although the species seems to be common in northern waters strandings are very seldom seen and this is the first record on a Belgian beach since decades.

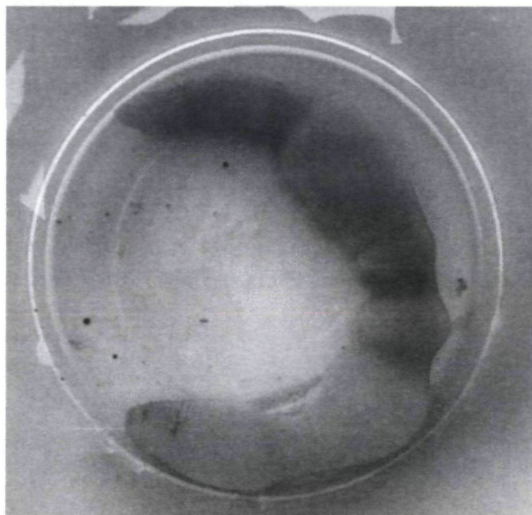

Foto 3 : Vormverandering (foto: Koen Verschoore)

Literatuur

- BEESLEY P.L.G.J; B ROSS & G.J. GLASBY (EDS) 2000. Polychaetes and allies, Fauna of Australia Vol 4A, CSIRO Publ. Melbourne 465p.
- BISESWAR, R. 1997. A new record of the echiuran *Echiurus echiurus* (Pallas, 1767) from the east coast of southern Africa. South African Journal of Marine Science 18: 305–308.
- CAMPBELL, A.C. 1976. The Hamlyn Guide to the seashore and shallow seas of Britain and Europe. The Hamlyn Publ. Group Ltd. London.
- HARTWICH, G. IN STRESEMANN 1986. Exkursionsfauna Wirbellose. Volkseigener verlag Berlin 494p.
- NYHOLM K-G & C. BORNO 1969. The food uptake of *Echiurus echiurus* Pallas. Zoologiska Bidrag frim Uppsala 38: p.249-254

Sportlaan 7
8660 De Panne
koen.verschoore@skynet.be

Waarnemingen op de stranden van de Westkust na de noordwesterstorm van 9 juli 2014

Ingrid Jonckheere

Op vrijdag 11 juli deed het nieuws al snel de ronde dat er na de storm van woensdag 9 juli heel wat lag aangespoeld op onze stranden. In de vooravond, bij laagtij ging ik op inspectie. Bij het betreden van het strand te Koksijde wist ik niet waar eerst te kijken. Tussen de stormvloedlijn en de waterlijn telde ik 8 brede zones van aanspoelsel. In de vloedlijn lag het aanspoelsel zo dik dat wanneer je er doorliep, je er tot over je enkels in zakte. Ik werd er zowaar nerveus van, liep eerst een kwartier in zigzag rond te dwalen maar besloot dan maar om mijn zoektocht te starten nabij de laagwaterlijn. Daar lag het aanspoelsel wat meer verspreid en dunner bezaaid. Ik vond mijn rust terug en dit werd de start van een super driedaagse, vol met verrassende en interessante strandvondsten. Ik wandelde gedurende die dagen van Sint-Idesbald tot Oostduinkerke. Op dinsdag 15 juli bezocht ik samen met enkele vrienden nog eens kort het Westhoekstrand te De Panne, daar lag nog een restantje van de afzetting en ook dit leverde nog enkele interessante vondsten op.

Alle waarnemingen van die dagen beschrijven is onmogelijk, daarom probeer ik een bondig verslag te maken van de meest in het oog springende en bijzondere vondsten.

Wieren - Algae

De volgende vier wiersoorten waren het talrijkst te vinden: Riemwier *Himanthalia elongata*, Japans bessenwier *Sargassum muticum*, Knotswier *Ascophyllum nodosum* en Blaaswier *Fucus vesiculosus*.

Poliepen - Hydrozoa

Naast Zeecypres *Sertularia cupressina*, Zeedennetje *Abietinaria abietina* en Gewone zeespriet *Nemertesia antennata* vond ik ook enkele mooie takjes van de Vertakte zeespriet *Nemertesia ramosa*, deze laatste spoelt minder vaak aan op de stranden van de Westkust. Heel wat lege schelpen waren begroeid met Ruwe zeerasp *Hydractina echinata*.

Kwallen - Scyphozoa

Ik telde in totaal een zestal Oorkwallen *Aurelia aurita* en 26 Kompaskwallen *Chrysaora hysoscella*.

Bloemdieren - Anthozoa

Het aantal Slibanemonen *Sagartia troglodytes* die aangespoeld waren, was niet te tellen, kilometers lang, duizenden, levende. Daarnaast zag ik ook enkele Paardenanemoon *Actinia equina*, verse Zeeanjelier *Metridium senile*. Nadat ik op 20 juni 2014 voor eerst een levende Zeedahlia *Urticina felina* vond in Koksijde, die vastgehecht was op een lege klep van een Otterschelp (De Blauwe, 2014), telde ik nu weer zes verse exemplaren en dat vond ik toch wel merkwaardig.

Mosdiertjes - Bryozoa

Het was een tijdje geleden dat ik nog zoveel Bruine zeevinger *Alcyonidium diaphanum* aantrof op onze stranden. Het viel me op dat deze vooral te vinden was tussen Oostduinkerke en Koksijde. Verder noteerde ik enkel nog harige vliescelpoliep *Electra pilosa*, er zullen die dagen ongetwijfeld veel meer soorten aangespoeld zijn maar het was onmogelijk om alles te verzamelen. Ik beperkte me tot de meer zichtbare soorten.

Borstelwormen - Polychaeta

Zoals wel meer voorkomt na een storm kleurde een bepaalde zone van het strand op vrijdag 11 juli rood van de uitgespoelde Schelpkokerworm *Lanice conchilega*. De dag nadien was daar zo goed als niks meer van te zien. Ik zag ook enkele levende Zeepieren *Arenicola marina* en veel fragmenten van de Perkamentkokerworm *Chaetopterus variopedatus* – een illustratie van de kracht van de storm.

De voor mij meest bijzondere waarnemingen van die dagen waren de zes Fluwelen zeemuizen, *Aphrodite aculeata*. Het was vele jaren geleden dat ik mijn favoriete borstelworm nog eens had gevonden. Toen enkele toeristen me vroegen wat er in mijn emmertje stak, was ik fier als een gieter om hen een Fluwelen zeemuis te kunnen tonen. De reacties vielen wat tegen, 'bah een worm, een muis, alleen het gedacht,...', maar dit kon me niet deren. Ik liep te glunderen, nam thuis een paar foto's en legde het nog levende dier 's avonds laat nog terug in zee nabij de laagwaterlijn.

Stekelhuidigen - Echinodermata

Er spoelden duizenden levende Kleine zee-egels *Psammechinus miliaris* aan. Daarentegen vond ik van de Zeeklit *Echinocardium cordatum* maar enkele lege skeletjes. Deze soort spoelt nochtans ook vaak massaal aan na een storm. De Gewone slangster *Ophiura ophiura* was ook in grote getale te vinden. Van de gewone zeester *Asterias rubens* vond ik een tiental exemplaren wat weinig is in vergelijking met wat je vaak na een storm aantreft.

Weekdieren - Mollusca

Ik beperk me hier tot een opsomming van de levend of met vleesresten aangespoelde soorten.

De Amerikaanse zwaardschede *Enis directus* spande ongetwijfeld de kroon wat het aantal levende aangespoelde schelpdieren betreft. Gevolgd door Zaagjes *Donax vittatus*, Nonnetjes *Macoma baltica* en Witte dunschaal *Abra alba* al durf ik niet te zeggen in welke volgorde qua aantal.

Ik vond één exemplaar van de Gevlochten fuikhoorn *Nassarius reticulatus* maar wat opviel was het groot aantal verse eikapsels van deze soort.

Daarnaast vond ik zes Wulken *Buccinum undatum*, en natuurlijk ook heel wat eikapsels maar dit is minder bijzonder.

Japanse oesters *Crassostrea gigas* trof ik los op het strand aan maar ook vastgehecht op oude schilden van de Gewone zwemkrab *Liocarcinus holsatus*.

Verder zag ik nog drie exemplaren van de Witte boormossel *Barnea candida* en zes van de Amerikaanse boormossels *Petricolaria pholadiformis*, Muiltjes *Crepidula fornicata*, één Halfgeknotte strandschelp *Spisula subtruncata*, Mossel *Mytilus edulis*, twee Stevige strandschelpen *Spisula solida* en zes Kokkels *Cerastoderma edule*.

Ondanks het groot aantal levende schelpdieren die aangespoeld waren was het toch opvallend dat niet zoveel soorten te vinden waren. Zo vond ik bijvoorbeeld geen schelpen van de Rechtsgestreepte plaatschelp *Tellina fabula* of van de Tere plaatschelp *Tellina tenuis* en wel schelpen maar geen levende exemplaren van de Tapijtschelp *Venerupis senegalensis*, Gewone strandschelp *Mactra stultorum*, Geknotte strandgaper *Mya truncata*, allemaal soorten die vroeger toch vaak levend aanspoelden na een storm. Ik vond een 35-tal lege doubletten *Solen marginatus*, Tafelmesheft maar geen enkel levend exemplaar.

De eerste dag vond ik een deel van de kop van een Pijlintkvis *Loligo spec.* Doordat de lange tentakels ontbraken was het niet mogelijk om uit te zoeken om welke soort het ging. Ik vond ook één rugschild van een Pijlintkvis alsook enkele legsels.

Verder lagen er ook 100^{den} aangespoelde eiertrossen van de Zeekat *Sepia officinalis*. Bij sommige zag je de eitjes uitkomen op het strand, er kleefden kleine witte slijmerige massa tussen de ineengezakte zwarte eikapsels. Er waren ook heel wat schilden van de Zeekat te vinden, vaak begroeid met Darmwier *Enteromorpha spec.*

Kreeftachtigen - Crustacea

Wat iedere dag wanneer je het strand opwandelde meteen opviel, was dat de (storm)vloedlijn roze kleurde van de massaal aangespoelde Gewone zwemkrab *Liocarcinus holsatus*, volledige dieren, (deel) poten, schilden. Dit had ik nooit eerder gezien. Het is onmogelijk om het aantal te schatten. Opvallend is dat ik geen levende dieren meer aantrof. Vele schilden, poten waren begroeid met Gewone zeepok *Semibalanus balanoides* maar ook zoals reeds eerder vermeld bezet met Oesters *Crassostrea gigas* en met Muiltjes *Crepidula fornicata*.

Op vrijdag trof ik op het strand van Koksijde ook enkele honderden Kleine heremietkreeft *Diogenes pugilator* en tientallen Gewone heremietkreeft *Pagurus bernhardus* aan. Waar die de dagen nadien naartoe waren is me nog steeds een raadsel want vanaf de zaterdag vond ik er telkens maar enkele exemplaren meer.

In totaal vond ik een twintigtal volledige dieren van de helmkrab *Corystes cassivelaunus*. Het was al een tijdje geleden dat ik deze nog aantrof op onze stranden, sporadisch vond ik nog eens een schildje, meer niet.

Andere krabbenvondsten waren de Noordzeekrab *Cancer pagurus* en enkele exemplaren van de Gewone strandkrab *Carcinus maenas* (sommige met Krabbenzakje *Sacculina carcini*).

Op drijfhout vond ik een twintigtal Gewone eendemossels *Lepas anatifera*.

Vissen - Pisces

Waarschijnlijk was een warrelnet losgeslagen door de storm want er lagen her en der wat vissen onder andere enkele kleine exemplaren Tong *Solea solea*, 1 Schol *Pleuronectes platessa* en 1 Griet *Scophthalmus rhombus*.

Ik verzamelde naast een tiental kapsels van de Hondshaai *Scyliorhinus canicula* ook enkele eikapsels van de rog deze bleken later allemaal van de Stekelrog *Raja clavata* te zijn.

Zoogdieren - Mammalia

Op 13 juli lag er nabij de Schipgatduinen te Oostduinkerke een kadaver van een jonge zeehond. De kop ontbrak daardoor kon ik niet uitmaken of het een Grijs zeehond *Halichoerus grypus* of Gewone zeehond *Phoca vitulina* betrof.

Insecten - Insecta

Eén van de eerste zaken die ik op vrijdag 11 juli bij het betreden van het strand opmerkte was dat de rand van de stormvloedzoom vol lag met verse, dode zweefvliegen. In een zoom van max. 20 cm breed lagen over de gehele lengte van mijn wandeling (van Ster der Zee tot ter hoogte Zeelaan Koksijde) diverse soorten verspreid. Ik verzamelde een zestigtal exemplaren. De volgende soorten kon ik op naam brengen: Kleine Bandzweefvlieg *Syrphus vitripennis*, Pyjamazweefvlieg *Episyrphus balteatus*, Citroenpendelzweefvlieg *Helophilus trivittatus*, Terrasjeszwever *Eupeodes corollae* en 1 exemplaar (vr.) Zuidelijke Halvemaan-zweefvlieg *Scaeva dignota*. Deze laatste soort blijkt zeer zeldzaam te zijn. Een van de kenmerken is dat de vlekken duidelijk over de zijnaad doorlopen. Chantal Martens leerde me dat net zoals dat het geval is bij vlinders, er ook bij de zweefvliegen soorten migreren. Een deel daarvan doet dit boven zee. Bij stormweer kost ze dat vaak het leven en belanden ze in het water. Een deel ervan spoelt vervolgens aan op het strand.

Het strand

De noordwesterstorm van 9 juli zorgde niet enkel voor een rijke afzetting van mariene organismen maar zorgde er ook voor dat het strand er nadien totaal anders uitzag. Toen ik 24 jaar geleden in Koksijde kwam wonen, lagen er vanaf Ster der Zee tot ter hoogte van de Zeelaan in Koksijde 10 strandhoofden, twee lange en acht korte. Deze laatste zitten al enkele jaren volledig onder het zand bedolven en sinds de strandsuppletiewerken van 2011 geraakten de lange strandhoofden ook stilletjes aan meer en meer ondergestoven, de laatste weken was een gedeelte van het strandhoofd nabij Ster der Zee ook al niet meer zichtbaar. Verrassend was dat toen ik op vrijdag het strand opliep, de korte strandhoofden weer gedeeltelijk bloot waren gespoeld. De eerste dagen nog kaal maar na een vijftal dagen groeide er op enkele al wat Darmwier, twee weken later kleurden deze zelfs al groen. Benieuwd hoe lang ze bloot zullen blijven liggen en of ook andere organismen de kans zullen krijgen om zich op deze strandhoofden te vestigen.

Slot

Het was al enkele jaren geleden dat ik tijdens de zomer kon genieten van een strand dat zo rijk overspoeld was met zeeorganismen. Meer kan je als strandjutter niet dromen wel spijtig dat voor mijn 'plezier' zoveel organismen moesten sneuvelen..

Summary

A northwestern gale that hit the Belgian coast on July 9th, 2014, two days later yielded 8 rows of wreck on the western beaches, a maddening sight to the enthusiastic amateur. The most impressive finds have been 26 of the jellyfish *Chrysaora hysoscella* (rarely found in two figure numbers), miles long of the sea anemone *Sagartia troglodytes* (in the millions?), quite some bryozoans *Alcyonidium diaphanum*, large red strips of the polychaete *Lanice conchilega*, washed out of their tube (a phenomenon I have never witnessed before), thousands of the echinoderms *Psammechinus miliaris* and *Ophiura ophiura*, millions (?) of the swimming crab *Liocarcinus holsatus*, drowned hover flies, a beheaded young seal and many other organisms. The dead of many is the pleasure of the beach comber, a confronting thought. (GR)

Dankwoord

Dank aan Chantal Martens en Jonas Mortelmans voor de info over de zweefvliegen.

Literatuur

- DE BLAUWE, H., 2014. Bijzondere waarnemingen – verslag nummer 5. De Strandvlo, 34(2): 62-68.
- REEMER, M., 2000. Zweefvliegen veldgids (Diptera, Syrphidae). Jeugdbondsuitgeverij.

**Sint-Idesbaldusstraat 20 bus 402
8670 Koksijde**

De noordwesterstorm van 9 juli 2014 elders langs de Belgische Kust

Francis Kerckhof

Niet alleen langs de westkust (Jonckheere dit nummer) eiste de zomerse noordwesterstorm van 9 juli 2014 een zware tol, ook elders lang de Belgische kust werden de gevolgen van de storm opgemerkt. Hieronder een compilatie.

Sharon Kesteloot: een relaas van het strand te Lombardsijde.

Vrijdag 11 juli 2014. Twee dagen na een zomerse storm. Ideaal om te gaan strandjutten. Grijs hemel, lichte motregen, warme bries. Zalig! En 's morgens vroeg geen kat op het strand. De meeuwen zijn wel van de partij. Een rijkelijk gevuld buffet, wat wil je nog meer? Het wordt vloed. Het strand ligt bezaaid met schatten uit de zee. En met menselijke resten (lees: door de mens vervaardigde spullen, gewoonlijk in plastic en rubber). Opvallend zijn de vele tientallen rugschilden van de Zeekat *Sepia officinalis* en de talrijke Oorkwallen *Aurelia aurita*, evenals het losgeslagen Riemwier *Himantalia elongata* en Knotswier *Ascophyllum nodosum*. Een tapijt van Amerikaanse zwaardschedes *Ensis directus* kleurt het strand. Ertussen liggen eikapsels van de Wulk *Buccinum undatum* en heel wat Gewone slangsterren *Ophiura ophiura*, op sterven na dood. Hier en daar een volwassen Gewone zwemkrab *Liocarcinus holsatus* die, om welke reden dan ook, geen lang leven beschoren was. Zelfs een Japanse blaasjeskrab *Hemigrapsus sanguineus* ligt levenloos in de vloedlijn. Een kanjer. Voor de leken: een kanjer is een exemplaar met een rugschild van wel 3 cm. Groot voor een Japanner. De blazen tussen zijn scharen – echte bokshandschoenen - zijn nog intact en wel 0,5 cm in doorsnede. Even verderop ligt een rugschild van een Noordzeekrab *Cancer pagurus*. Diameter 11 cm (breedte). Ik ben onder de indruk.

Nog even verder snuisteren: een plastic bak trekt mijn aandacht. Ondertussen heb ik geleerd om die goed te bekijken en jawel, dat werpt zijn vruchten af: mijn eerste zelfgevonden Eendenmossel *Lepas anatifera*. De enige op heel dat plastic geval, maar daar ben ik alvast heel erg blij mee. Tussen de vele wieren en schelpen ligt turf. Met prachtige boorgaten. In de gaten zitten anemonen, netjes opgeborgen, alsof ze er helemaal thuishoren. Weinig, heel weinig Kokkels *Cerastoderma edule*, een paar Otterschelpen *Lutraria lutraria* en af en toe een hoopje samengespoelde Witte dunschalen *Abra abra* en Nonnetjes, *Macoma balthica*. Twee Heremietkreeften *Pagurus bernhardus* liggen zot gedraaid op het strand. Van al dat rondtollen zou je van minder het noorden kwijt zijn. De ene blijkt nog wat fitter te zijn dan de andere. Tijdens mijn wandeling raap ik vijf

ballonnen op, drie cartouches, twee rubberen handschoenen, een bierfles, twee plastic flessen en heel wat touwen en een klamp (taquet) van de Franse mosselkweek over de grens. Halfweg ontmoet ik een Nederlander die me vriendelijk aanbiedt een deel van de vangst over te nemen en in de vuilnisbak te gooien. We slaan kort een babbel. Over strandjuten. Hij kruit geregeld garnalen voor bij de aperitief. Verser kunnen ze niet zijn. Daarna gaat elk weer zijn weg. En op mijn weg raap ik verder mensenresten op...

Korte aanvulling voor Zeebrugge van Hans De Blauwe:

Op 10 juli lag er in de vloedlijn te Zeebrugge nogal wat wier waaronder riemwier, blaaswier, knotswier en Japans bessenwier. Op het knotswier vond ik drie levende kolonies van de athecate hydroïd *Coryne pusilla*. Er lagen ook een levende Kokkel, 4 Zeedruiven, 2 Kompaskwallen, meer dan 20 Oorkwallen en tientallen schilden van de Gewone zeekat. Op 12 juli vond ik ook nog een schild van de Sierlijke zeekat *Sepia elegans*.

De stranden rond Oostende.

Ikzelf heb de stranden afgeschuimd rond Oostende. Op 10 juli, de dag na de storm, in de avond bekeek ik alleen de vloedlijn te Raversijde. Die bestond uit pakketten verse algen en Sepia schilden en verder talrijke Oorkwallen ongeveer 1 per 0,25 m. De volgende dag, 11 juli, in de ochtend, nu met laag tij keerde ik terug. Gedurende de nacht waren nieuwe algenpakketten aangespoeld, samengesteld uit Blaaswier, Knotswier en Japans bessenwier en vers Riemwier. Van deze laatste vond ik 2 planten met voetje. Tussen de algen talrijke vrij verse Sepiaschilden in alle afmetingen, en een nieuwe lading Oorkwallen, verder talrijke ballonnen – van Engelse oorsprong – en ook enkele klampen van de Frans mosselkweek. De vloedlijn was afgezoomd met bessen van Japans bessenwier.

Lager op het strand, naast de strandhoofden, lag een band schelpenaanspoelsel, met daarin massaal levende Nonnetjes *Macoma balthica*, Witte dunschalen *Abra alba* en talrijke Zaagjes *Donax vittatus*. Van de Amerikaanse Zwaardschede *Ensis directus* lagen er massaal lege doubletten met daartussen toch enkele levende dieren en exemplaren met vleesresten. Verder vond ik verschillen levende exemplaren van zowel de Witte boormossel *Barnea candida* (nog met derde schelpstukje) als van de Amerikaanse boormossel *Petricolaria pholadiformis*, allebei afkomstig uit de turfbanken vlak voor de kust. De vreemde eend, toch voor dit strand, was een levend exemplaar van de Stevige strandschelp *Spisula solida* dat zich op het strand ingegraven had en dat vermoedelijk nog afkomstig was van de recente zandopspuitingen. Ten slotte waren er de honderden gewone Slangsterren *Ophiura ophiura* die hulpeloos tussen het aanspoelsel lagen.

De volgende dag, zaterdag 12 juli, bezocht ik het strand van de oosteroever aan de andere kant van Oostende. Daar lag een enorm pakket zwart/bruin aanspoelsel midden op het strand dat volgens een reguliere hondenuitlater gister in de namiddag aangespoeld was. De papperige brij bestond uit turf, veel in elkaar gerolde draadvormige poliepen (Laomedea – Obelia) en anemonen, hier Slibanemonen *Sagartia troglodytes*. Het aanspoelsel vertoonde een mooie sortering in zones met het lichter materiaal – kleine turfbrokjes - laagst op het strand. Het schelpmateriaal lag het hoogst op het strand en het vormde zelfs een strandwal. In de brij verspreide eieren van de Zeekat en vrijwel geen mosdiertjes zoals zeevinger *Alcyonidium sp.* harige vliescelpoliep *Electra pilosa* of bladachtig hoorniger *Flustra foliacea*. Wel veel afval zoals stukjes plastic maar het opvallendst was de grote hoeveelheid recente blikjes. Ik telde er tussen twee strandhoofden (300 m) meer dan 150 vooral van Spa water en Jupilerbier. Die zouden afkomstig zijn van de sportvissers – hengelaars – die regelmatig net buiten de haven voor de kust liggen te hengelen en gewoon hun blikjes over boord gooien. Gewoonlijk spoelen die niet meteen aan op het strand omdat er nog een bank in de weg ligt maar nu, door de storm waren de blikjes, net als al het andere materiaal, over de bank gespoeld en op het strand beland, trouwens samen met enkele mooie planken wrakhout.

Het schelpmateriaal bestond zoals gewoonlijk uit massale hoeveelheden Amerikaanse zwaardschedes - lege doubletten, enkel met vleesresten - en Nonnetjes – zowel lege doubletten als met dier. Verder Zaagjes – lang geleden dat ik er nog zoveel aantrof op dit strand - en occasioneel enkele boormossels met dier, zowel de Witte als de Amerikaanse, want ook hier komt onder de kust turf voor. Daarvan waren trouwens ook enkele grotere brokken te vinden. Verder lege Mossels en Japanse oesters en daartussen massaal levende Gewone slangsterren.

In de vloedlijn dezelfde wieren als elders. De strandvlooiën beleefden duidelijk de tijd van hun leven. Sepia schilden lagen er ook naast enkele voorwerpen – plastic en natuurlijke – bezet met eikapseltjes van de Gevlochten fuikhoorn *Nassarius reticulatus*. Qua zwerfvuil opvallend veel ballonnen, van UK-origine, en enkele Franse klampen. Ik vond nog wel enkele Oorkwallen, maar geen verse meer.

Wat echter zeer opviel was de gelige zoom bovenaan de vloedlijn die bestond uit enorme hoeveelheden onderdelen van afgestorven Gewone zwemkrabben *Liocarcinus holsatus* – losse schaarpoten, poten, schilden - met daartussen occasioneel enkele vervellingen van de Noordzeekrab *Cancer pagurus* en verder een witte zone bestaande uit massa's Witte dunschalen – niet ongewoon na een storm.

Interessant is ook om te vermelden wat ik rond Oostende niet gezien heb. In de eerste plaats Grote strandschelpen *Maetra stultorum*, zelfs geen klein doubletje, geen Kokkels, geen Tere of Rechtsgestreepte platschelpen noch Halfgeknotte strandschelpen of Goudkammetjes, bij de krabben ontbrak de Fluwelen zwemkrab *Necora puber*, allemaal

soorten die na een dergelijke storm in het verleden regelmatig te vinden waren op dit stuk strand, ook in de zomer.

Vergelijking met de westkust

Het drijvend materiaal, zoals de wierenpakketen, dat was over heel de kust gelijkaardig, inclusief een aantal zwerfvuilvoorwerpen. Het aanspoelsel echter, dat van dichterbij de kust komt, was duidelijk rijker aan soorten op de stranden van de westkust. Toch waren er een paar gelijkenissen, zoals de massale hoeveelheden Gewone zwemkrabben en Gewone slangsterren. De slachting onder de Gewone zwemkrabben is merkwaardig. Nu heb ik dat wel meer gezien, een vloedlijnzoom met talrijke losse onderdelen van zwemkrabben maar deze stranding wat toch wel erg opvallend en over een groot deel van de kust. Waarom Gewone zwemkrabben zo gevoelig zijn voor stormen, geen idee. Mogelijk kan de soort slecht tegen de verstoringen in de waterkolom en in de bodem veroorzaakt door stormen. Overigens bleek dat weinig effect te hebben op populatieniveau want later vond ik normale aantallen in de vangsten van kruiers. Verder valt het ontbreken op van de Grote strandschelp en plaatschelpen, soorten die kennelijk in heel de kustzone achteruitgaan.

Foto: Aanspoelsel te Oostende na noordwesterstorm
Van 9 juli 2014. (foto: Francis Kerckhof)

**Muscarstraat 14
8400 Oostende**

Bijzondere strandvondsten en waarnemingen tijdens de herfst van 2012 te Koksijde – Deel III

Marie-Thérèse Vanhaelen

Vooraleer mijn najaarsvondsten van 2012 te bespreken die in deel I en deel II nog niet aan bod kwamen, (Vanhaelen, 2013 en 2014) wil ik toch nog enkele niet alledaagse waarnemingen van de eerste helft van dat jaar toelichten.

Op 9 januari 2012 was er een rare vondst : bij Ster der Zee lag een *Babylonia spirata* (foto 1), de Geschouderde babylonwulk van 1,5cm. De soort leeft vóór de kusten van de Indische Oceaan, o.a. in Sri Lanka. We zijn er zo goed als zeker van dat dit horentje afkomstig is uit een schelpenzakje (wordt verkocht als toeristisch souvenir in winkeltjes langs onze kust).

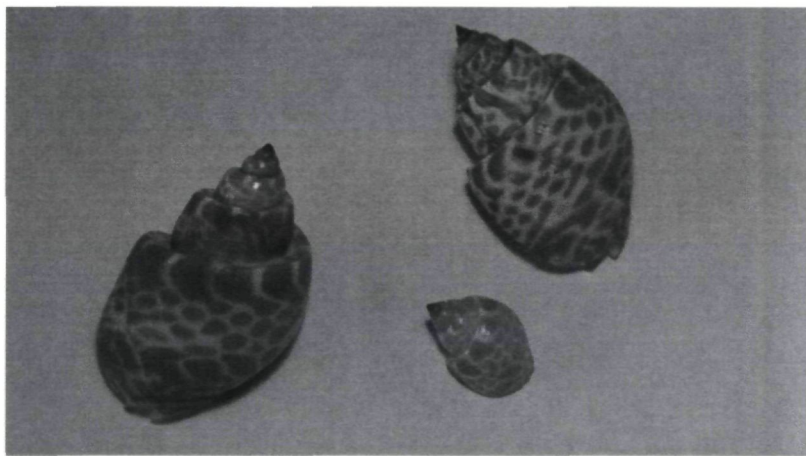

Foto 1: *Babylonia spirata* uit Sri Lanka (grootste exemplaren) - vondst uit Koksijde (kleinste exemplaar) (Foto: Marc Panneels)

Op 17 februari 2012, na een vriesperiode van ongeveer twee weken lagen er te Koksijde 14 Helmkrabben *Corystes cassivelaunus*; 13 ervan waren vrouwelijke dieren en slechts één was een mannetje. Mogelijk zijn mannelijke dieren beter bestand tegen uitspoelen door het gebruik van hun lange schaarpoten.

Op 10 juni 2012 lag er een Schepje *Philine aperta*, van 8 mm bij Ster der Zee. Het was vele jaren geleden dat dit broze schelpje nog te vinden was te Koksijde.

Tijdens de herfst is er altijd veel te vinden. Met de nu volgende bespreking sluiten we mijn herfstwaarnemingen 2012 af.

Het begon op 16 oktober; toen ontdekte een zeeklassertje bij de laag-waterlijn vóór Ster der Zee een mooie, intacte zwarte *Capulus ungaricus* (foto 2), de Hongaarse muts of Zotskap, van ongeveer 3 cm. De kinderen, o.l.v. Annemie Luca, hadden ook een doublet *Acanthocardia echinata* met vleesresten en een dubbele Wijde mantel *Aequipecten opercularis* opgeraapt.

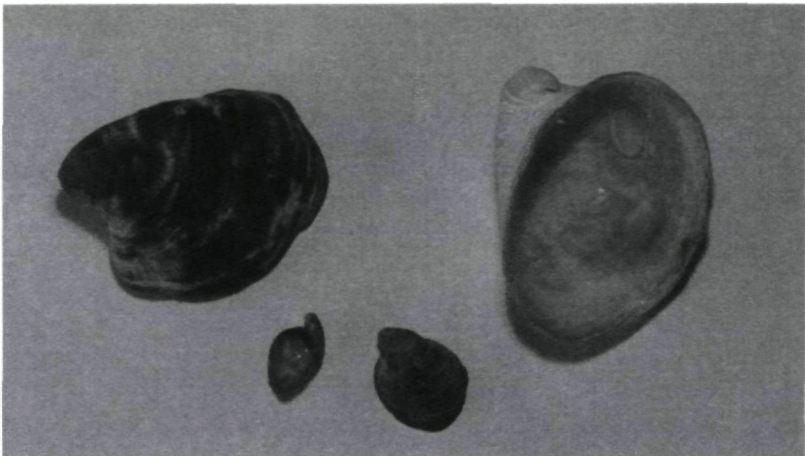

Foto 2: *Capulus ungaricus* van de Westkust en één roze (rechts bovenaan) uit Spanje, Isla Cristina. (Foto: Marc Panneels)

Op 24 oktober spoelden er een 200-tal Zeepaddestoelen *Rhysostoma pulmo* aan; enkele tientallen waren niet groter dan een weidechampignon. Die dag lagen er ook drie (late) eiertrosjes van de Zeekat *Sepia officinalis*.

Op 29 oktober, na een paar dagen hevige noorderwind en onstuimige zee, was heel het litoraal van Sint-André bezaaid met zee-organismen (Vanhaelen, 2014). Ook de vloedlijn was rijkelijk voorzien : een eerste fuikonderdeel werd onderzocht : er zaten overvloedig Vulkaantjes *Balanus perforatus* en Gekartelde zeepokken *Balanus crenatus* op.

Toen ik de binnenzijde van de naar buiten omgebogen bovenrand van het voorwerp inspecteerde, deed ik een verrassende ontdekking : er kwamen twee puntgave, vers uitzierende fuikhorentjes tevoorschijn, neen, niet de bij ons algemeen voorkomende

Gevlochten fuikhoren *Nassarius reticulatus*, maar de Verdikte fuikhoren *Nassarius incrassatus*. Een derde exemplaar was beschadigd. Deze soort heb ik nog nooit gevonden op drijvend materiaal aan onze Westkust. De twee intacte exemplaren tellen elk acht windingen en zijn 15 mm lang. Op een tweede fuik zaten Vulkaantjes *Balanus perforatus*.

Op een fragment van een derde fuik trof ik eveneens dezelfde soorten zeepokken aan, ook Sterpokken *Elminius modestus* en enkele Schilferige dekschelpjes *Heteranomia squamula*.

Op 10 november lag er, naast de algemene soorten niets buitengewoons. Het was dus aangewezen om de vloedlijn uit te kammen. Zodoende vond ik een niet alledaagse lege plastic-verpakking met vermelding : Monosodium glutamate Shanghai ; de rest van het zakje stond vol Chinese uitleg, helaas was het zakje slechts bezet met enkele mosdierkolonies *Electra pilosa*, dus zal het nog niet zo lang geleden in zee terecht gekomen zijn.

Op 18 november 2012 raapte ik voor de eerste maal een grijze, plastic mosselklamp op (Kerkhof, 2013), vond het een raar voorwerp, nam het mee en telde er een dertigtal Sterpokken *Elminius modestus* op; aan de binnenzijde van de holle buis zat er echter niets. Op 9 december zater er op een fragment van een visfuik enkele tientallen Vulkaantjes *Balanus perforatus*. Wat verder lag een blauwe zak uit zeer stevig plastic; hierop waren vele kolonies van het Harig mosdierdje *Electra pilosa*, een algemene soort te vinden.

Op 11 december, na een nacht hevige rukwinden was er weer een enorme stranding waarvan ik slechts de bijzonderste waarnemingen vernoem : vier afzettinglijnen Amerikaanse zwaardschede *Ensis directus*, waartussen o.a. vele duizenden Witte dunschalen, er bovenop een verse dikke toef van het zelden op het strand te vinden roodwier *Halurus equisetifolius*, en een enorme kolonie *Flustra foliacea*, het Breedbladig mosdierdje.

Diezelfde dag lagen er ook enkele tientallen Goudkammertjes *Pectinaria koreni*, leuk om te observeren, want ze waren levend.

Maar de mooiste waarneming te Sint-André was helemaal onverwacht : duizenden Slangsterren *Ophiura ophiura*, in prima conditie, voerden allemaal de prachtigste balletten uit; op de toppen van de tenen (armen!) dansend en zich al draaiend verplaatsend; van dit schouwspel kan je intens genieten, je wordt er helemaal stil van. Dit gebeuren deed zich voor in het hele gebied vóór de Schipgatduinen. Eén dag later waren de slangsterren terug in zee verdwenen.

Tijdens de herfst 2012 verzamelde ik eind oktober van de Halfgeknotte strandschelp *Spisula subtruncata* in drie opeenvolgende dagen 54 verse dubletten; in december,

eveneens in drie dagen, 39 exemplaren. Dit maakt in totaal 93, waarvan 38 levend, 10 dood en 45 vers leeg. Blijkbaar is er toch een lichte toename van deze soort.

Van *Cerastoderma edule*, de Gewone kokkel die al jaren in uiterst minieme aantallen aanspoelt, werden er in acht strandbeurten 23 verse geraapt; 16 waren levend.

We vergelijken even de vondsten van *Cerastoderma edule* van een jaar eerder, nl. in december 2011 en januari 2012 : toen vond ik in 8 strandbeurten 80 verse dieren, waarvan 62 levend. Het grotere aantal was vermoedelijk het gevolg van enkele zware stormen en de lange strenge winter.

Tot daar een algemeen overzicht van de strandvondsten gedurende de herfst 2012. Ondanks de veranderende klimaatstoestanden blijft de herfst dé periode om mooie strandobservaties te doen.

Literatuur

KERCKHOF, F., 2013. Verstekelingen op drift : de verborgen fauna uit plastic buizen afkomstig van de Noord Franse offshore mosselkweek en aangespoeld op onze kust. De Strandvlo, 33 (4): 116-122

VANHAELLEN, M.TH., 2013. Bijzondere strandvondsten en waarnemingen tijdens de herfst 2012 te Koksijde. Deel I. De Strandvlo, 33 (4) : 135-136.

VANHAELLEN, M.TH., 2014. Bijzondere strandvondsten en waarnemingen tijdens de herfst 2012 te Koksijde. Deel II. De Strandvlo, 34 (1) : 30-33.

**Ter Yde 1
8670 Koksijde**

265205

Enkele strandwaarnemingen in het najaar van 2013 te Koksijde

Marie-Thérèse Vanhaelen

In 2013 ben ik van januari tot eind augustus slechts driemaal op het strand geweest. Vanaf begin september tot eind december had ik wel de gelegenheid om dertien strandtochten te maken.

Vooraleer die herfstperiode te bespreken wil ik toch enkele waarnemingen vermelden van 15 januari 2013. Die dag spoelden er zeven verse doubletjes van de Gewone otterschelp *Lutraria lutraria* aan. Van *Spisula subtruncata* Halfgeknotte strandschelp werden er 28 levende verse exemplaren gevonden. Zoals het nu reeds enkele jaren het geval is, lag het

strand weer massaal bezaaid met verse twee- en driejarige Nonnetjes *Macoma balthica* en Zaagjes *Donax vittatus*. Ten slotte zag ik nog enkele honderden rugschilden van de Grijze zwemkrab *Liocarcinus vernalis*. Meestal biedt het strand in de winter een rijker aanbod, maar deze tocht loonde toch nog de moeite.

In het najaar van 2013 werd het interessanter.

Op 9 september besloot ik het strandhoofd bij Ster der Zee eens te bekijken. Ik heb er 40 Schaalhorens *Patella vulgata* geteld; waarschijnlijk zaten er nog wel meer. Tot mijn verbazing trof ik er ook een klein levend Paardenanemoontje *Actinia equina* aan; verder speuren leverde echter geen andere exemplaren op.

Op 12 september, na twee dagen hevige noordenwind, deed er zich een grote gevarieerde stranding voor. Hier volgt een selectie:

- Zeeklit *Echinocardium cordatum*: massaal
- Gewone slangster *Ophiura ophiura*, vers dood, massaal
- Uitgespoelde schelkokerwormpjes *Lanice conchilega*; de honderdduizenden felrode diertjes lagen opgehoopt in de zeer talrijke ribbels van het sub- en medio litoraal, wat een ongewoon vreemd zicht veroorzaakte: een bloedrood, gestreept strand!
- Enkele levende Goudkammetjes *Pectinaria koreni*
- Slibanemonen *Sagartia troglodytes*: duizenden
- 12 levende Heremietkreeften *Pagurus bernhardus*
- Opmerkelijk: er lag ook één doublet van de grote strandschelp *Maetra stultorum* met dier, deze soort is al jaren nauwelijks meer gezien op de Westkuststranden.

Op 11 november lagen in de vloedlijn tussen massa's van de algemene soorten bruinwieren ook 15 Suikerwieren *Laminaria saccharina* en 10 Vingerwieren *Laminaria digitata*, helaas zonder 'crampons'.

Diezelfde dag begon er een uitzonderlijke stranding van Stevige strandschelpen *Spisula solida*, vlak vóór het centrum van de dijk tot aan de oostzijde van het strandhoofd Ster der Zee. In drie dagen verzamelde ik 335 exemplaren, waarvan 110 levend en de rest vers leeg; slechts 8 (lege) doubletten hadden een boorgaatje.

Slechts 4 kleine Kokkels *Cerastoderma edule*, 7 verse Otterschelpjes *Lutraria lutraria* en 8 verse Halfgeknotte strandschelpen *Spisula subtruncata* werden gevonden.

Zes schaarpoten van de Blaasjeskrab *Hemigrapsus sanguineus* zagen er niet vers uit; ze waren niet volledig tot het ischium, maar afgebrokkeld, dus waren het mogelijk resten van de herfst 2012 (Vanhaelen, 2014) of begin 2013. Eén van de schaarpoten had een palmbreedte (propodus) van 1,6 cm. Dit tot nu toe de grootste die ik sedert oktober 2012 heb aangetroffen.

Een dag later, 12 november 2013 lag er in de vloedlijn ter hoogte van het vissersmonument een zwarte plastic emmer met veel begroeiing. Er zaten een dertigtal *Heteranomia squamula* Schilferige dekschelpjes op. Deze waren op het ogenblik van de vondst nog levend. Ook zeepokken waren talrijk aanwezig: *Elminius modestus*, de Sterpok.

De belangrijkste bezetting bestond echter uit mosdiertjes. Ik heb de stukken waarop de meeste kolonies zaten aan Hans De Blauwe bezorgd. Hans vond er 12 verschillende soorten op waarvan de lijst hier volgt :

Cellepora pumicosa, *Celleporina caliciformis*, *Schizomavella linearis*,
Bicellariella ciliata, *Escharoides coccinea*, *Beania mirabilis*, *Electra pilosa*,
Disporella hispida, *Celleporella hyalina*, *Celleporina decipiens*, *Chorizopora*
brongniartii, *Rhynchozoon bispinosum*.

Hans maakte er mij opmerkzaam op dat 2 soorten, namelijk *Beania mirabilis* en *Celleporina decipiens* kleine onopvallende soorten zijn die niet vaak aanspoelen.

De Sint-Niklaasstorm heb ik, spijtig genoeg, moeten missen. Misschien zijn er onder de lezers van dit artikel nog mensen die een verslagje over deze storm kunnen schrijven zodat de lijst van aangespoelde zeeorganismen langs de Westkust tijdens het najaar van 2013 nog kan vervolledigd worden.

Dankwoord

Hartelijk dank aan Hans De Blauwe voor de determinaties van de MOSDIERTJES.

Literatuur

- DE BLAUWE, H. (2009). Mosdiertjes van de Zuidelijke Bocht van de Noordzee. VLIZ : 445p.
- VANHAELEN, M-TH. (2014). Bijzondere strandvondsten en waarnemingen tijdens herfst 2012 te Koksijde. Deel II. De Strandvlo 34 (1): 135-136.

**Ter Yde 1
8670 Koksijde**

LYNX HD

8x30
10x30

UITZONDERLIJKE
LEDENKORTING!

SIGHTS OF NATURE

Natuurpunt Optiekshop
Sights Of Nature

Pieter De Conincklaan 108
8200 Brugge
T 050 31 50 01
F 050 31 68 47
www.sightsofnature.be

In Brugge vindt u de enige speciaalzaak van de Benelux voor verrekijkers, telescopen en microscopen. Sights Of Nature is reeds 30 jaar een begrip in binnen- en buitenland. U ontdekt er het volledige gamma van topmerken zoals Swarovski Optik, Kite Optics, ... In de winkel staat men garant voor deskundig advies en de beste service. In het eigen atelier kan u terecht voor alle herstellingen van hedendaagse maar ook uw oude optische instrumenten.

Sights Of Nature is officieel partner van Natuurpunt en ook gekend als de Natuurpunt-Optiekshop. Leden genieten er niet enkel korting... via elke aankoop schenken zij ook een grote bijdrage aan de werking van Natuurpunt!

